

Forfatter: Brandes, Georg

Titel: Udrag fra Hovedstrømninger. Reaktionen i Frankrig (1874)

Citation: Brandes, Georg: "Samlede Skrifter", i Brandes, Georg: *Samlede Skrifter*, 1899-1910, s. 12. Onlineudgave fra Arkiv for Dansk Litteratur: <https://tekster.kb.dk/catalog/adl-texts-brandes05-shoot-idm139713219571728/facsimile.pdf> (tilgået 24. april 2024)

Anvendt udgave: Samlede Skrifter

hermed skulde det synes som om de to Lejres Stilling til hinanden var bestemt.

Man sporer, hvorledes Situationen klarer sig, da Talen i den grundlovgivende Forsamling kommer paa Fordrageligheden. I Forslaget til Erklæringen af Menneskerettighederne var en Artikel formet saaledes: »Gudsdyrkelsen hører under Politiet; følgelig tilkommer det Samfundet at ordne den, at tillade én Kirkeskik og forbyde en anden.» Mirabeau angreb denne Artikel med Voldsomhed.

«Jeg vil ikke præke Taalsomhed,» sagde han. «Den mest uindskrænkede Religionsfrihed er i mine Øjne en saa hellig Ret, at Ordet Taalsomhed som Udtryk for den næsten selv synes mig tyrannisk, da selve Tilværelsen af en Myndighed, der har Magt til at taale, altsaa ogsaa til ikke at gøre det, er et Indgreb i Tankens Frihed.» I et følgende Møde gaar han videre endnu: «Man har talt om én herskende Kirkeskik; hvad mener man med herskende? jeg forstaar ikke dette Ord og udbeder mig en Begrebsbestemmelse deraf. Mener man en Kirkeskik, som undertrykker de andre? Men har Forsamlingen da ikke bønlyst Ordet Undertrykkelse? Eller er det Fyrstens Religion, man mener? Fyrsten har ikke Ret til at herske over Samvittighederne eller til at rette Meningerne. Eller tænker man paa Flertallets Gudsdyrkelse? En Gudsdyrkelse er en Mening. Denne eller hin Gudsdyrkelse er et Udslag af denne eller hin Mening. Men en Mening danner sig ikke ved Sammentælling af Stemmer. Tanken tilhører os, er uafhængig og lader sig ikke binde.»

Man ser, hvorledes Modet til at udtale sin Anskuelse i religiøse Anliggender begyndte at prøve sine Vinger.

Her et andet Ekempel paa, med hvilken Fart man saavel i som udenfor Forsamlingen fra en frygtsom Begyndelse hævede sig til Bevidstheden om den store aandelige Omvæltning, der foregik.

I Oktober 1789 stod for Nationalforsamlingens Skranke en besynderligt udseende Deputation i lange Klæder og med østerlandske Træk. Det var Jøder fra Elsass og Lothringen. De anraabte paa deres Troesfællers Vegne om Barmhertighed. «Højbaarne Forsamling,» sagde de, «i den Eviges Navn, der er Ophav til al Retfærdighed og Sandhed, i Guds Navn, som har givet alle Mennesker lige Rettigheder og Pligter, i Menneskehedens Navn, der gennem Aarhundreder er bleven krænket ved den

vanærende Behandling, som de ulykkelige Efterkommere af det ældste Folkeslag har lidt i næsten alle Jordens Egne, kommer vi for at bede Eder værdiges at tage vor beklagelige Skæbne under Overvejelse. De, som overalt er forfulgte, overalt fornødrede, og dog altid underdanige, aldrig oprørske, de, som hos alle Folk er en Genstand for Harmen og Foragt, medens de burde nyde Taalsomhed og Medlidenhed, Jøderne nemlig, kaster sig for Eders Fødder og tillader sig det Haab, at i midt under de vigtige Arbejder, som optager Eder, ikke vil ringeagte deres Klager, og med nogen Deltagelse vil høre de frygtssomme Indsigelser, som de vover at nedlægge ud fra Dybet af den Nedværdigelse, hvori de er begravne . . . Gid en Forbedring af Forholdene, som vi hidtil uden Nytte har ønsket og som vi anraaber om med Taarer i Øjnene, maa være Eders Velgerning og Eders Værk!»

Clermont-Tonnerre tog sig med Varme af dette Bønskrift. Den forrovne og koldblodige Abbed Maury tog til Genmæle imod hans Ord. Han sagde: «Hvem vil endnu i vore Dage tale om Forfølgelse eller Ufordragelighed! Jøderne er vore Brødre. Men at kalde Jøderne Borgere, det vilde være det Samme som at indrømme, at Englændere og Danske uden at have faaet Indfødsret og uden at ophøre med at være Englændere eller Danske kunde blive Franskmænd.» Han dvælede ved Jødernes Ager-tilbøjelighed og de øvrige Laster, man tillagde dem: «Ikke En iblandt dem har forstaaet at adle sine Hænder ved at styre et Plovjern eller dyrke et Stykke Jord.»

Da det paa det Strengeste var Jøderne forbudt at besidde den ringeste Smule Grundejendom og deres Stilling overhovedet var saadan, at de, naar de gik ind i en By, maatte betale samme Afgift som der betaltes af Svin, var Maury's Bevisførelse let at gendrive. Men Hadet til Jøderne var endnu saa stort, at Ingen havde Noget at udsætte paa den. Man frygtede for, at Jøderne skulde gøre hele Elsass til en jødisk Koloni, hvis man gav dem Borgerrettigheder.

Stemningen var flov. Kun et eneste Medlem af Forsamlingen, dengang endnu ubemærket, Maximilien Robespierre, var for Jødernes Ligestilling. Han betegnede deres Laster som Følger af den Fornedrelse, hvori man havde holdt dem.

Men han var den eneste i hele Forsamlingen, der talte for Forslaget, som betegnede nok indbefattede Protestanter, Skuespillere og Jøder under Et. De to første Klassers Menneske-